

Co je to právo?

Pokud se řekne právo, většina z nás si představí nějaká pravidla, podle kterých bychom se měli chovat. Zároveň už ale každý z nás určitě někdy pronesl větu: „Mám na to právo.“ Jak to tedy je?

Právo bývá vázáno na stát a státní moc, neboť úkolem státu je zajistit bezpečné soužití obyvatel a státní moc umožňuje vynutitelnost práva. Právo příslušného státu je souhrn pravidel, která jsou všeobecně platná na území tohoto státu. Stát pomocí svých orgánů vydává právní předpisy (právní normy), která tato pravidla určují. Jde o **právo objektivní**. Souhrn těchto předpisů se nazývá právní řád státu.

Když naopak mluvíme o **subjektivním právu**, mluvíme o nároku na něco, svobodě či oprávnění něco činit.

Právní norma

Naznačili jsme pojmy „právní řád“ a „právní norma“. Ale co to vlastně je? Právní normou nejsou všechna pravidla chování. Např. to, že gentlemani dávají dámám přednost, asi právní normou nebude... Ale určitě jste slyšeli o spoustě zákonů, vyhlášek atd.

Aby mohl být nějaký předpis (nějaké pravidlo) právní normou, musí splňovat 3 základní kritéria:

- právní norma musí být všeobecně závazná (platí pro všechny na daném území/v dané komunitě)
- být **státem** vynutitelná (hlídá se dodržování těchto pravidel a v případě porušení následuje náprava či trest)
- být předem daná (není možné potrestat člověka za něco, o čem předem nemohl vědět, že je to pro okolí a pro společnost špatné; zároveň ale platí, že neznalost normy neomlouvá...)
 - o v každé právní normě je uvedeno, od kdy je účinná – bývá zde dostatečná časová rezerva, aby měli lidé čas na seznámení s právní normou, event. na splnění jejích požadavků

Hierarchie právních norem

Abychom se mohli ve změní různých právních norem vyznat, jsou uspořádány do hierarchické struktury. Podívejme se na ni tedy graficky. Ve druhé pyramidě poté máme zapsáno, kdo daný druh právních norem vydává:

Vždy by mělo platit, že právní normy v nižších patrech pyramidy by měly být v souladu s normami v patrech vyšších.

Základní pojmy

Abychom se mohli zabývat dalším výkladem práva, musíme si nejprve ujasnit některé základní pojmy. Konkrétně se teď budeme zabývat právní subjektivitou, způsobilostí k právním úkonům a občanskoprávní a trestněprávní odpovědností.

Právní subjektivita

Stručně řečeno jde o schopnost mít práva a povinnosti upravené právními normami. (Být subjektem právních vztahů.) Ale takhle stručné vyjádření nám moc nepomohlo. Podívejme se na to tedy konkrétněji.

Každý z nás je zapleten už od narození do široké sítě právních vztahů. I nemluvně může vlastnit majetek, byť s ním samo není schopné nakládat. Ale je zjevné, že práva a povinnosti nemají jenom lidé, ale např. i různé obchodní společnosti, nebo také vaše skautské středisko.

Právní subjektivitu má každý člověk a dále také subjekty, o nichž to stanoví zákon.

Fyzické vs. právnické osoby

Jelikož se právo netýká pouze jednotlivců, rozlišujeme tzv. fyzické a právnické osoby.

Fyzickou osobou je každý člověk.

Právnickou osobou označujeme všechny ostatní, o kterých zákon stanoví, že mají právní subjektivitu. Jde o všechny obchodní společnosti, občanská sdružení atd. – mezi nimi je i Junák a jeho jednotky až do úrovně středisek. Právnickou osobou je poté i samotný stát.

Z hlediska právní subjektivity:

- fyzické osoby získávají právní subjektivitu narozením a ztrácejí ji smrtí, ale jsou zde i výjimky – např. nenarozené dítě může dědit, tj. může být subjektem práv
- právnické osoby získávají právní subjektivitu založením a ztrácejí ji zánikem

U právnických osob také rozlišujeme 2 pojmy, které jsou na počátku jejich existence. Prvním pojmem je založení, druhým je poté samotný vznik právnické osoby. Pokud má vzniknout nějaká právnická osoba, musí nejprve nějaké fyzické osoby vykonat řadu činností, které jsou potřeba ještě před samotným vznikem – minimálně např. sepsat zakládací listinu. Právnická osoba vzniká až zápisem do příslušného rejstříku.

A jak je na tom Junák?

Právní subjektivitu Junáka upravuje zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. A ten říká, že občanské sdružení, které splní zákonné podmínky, má právní subjektivitu.

Junák jako celek je právnickou osobou registrovanou u Ministerstva vnitra ČR. Má ministerstvem schválené statuty a je zapsán na Statistickém úřadě. Ale vzhledem k tomu, kolik máme členů, by bylo poměrně obtížné fungovat jako jeden celek.

Junák tedy deleguje právní subjektivitu svým podřízeným jednotkám. A ve stanovách máme, že právní subjektivitu mají všechny organizační jednotky do úrovně středisek a dále také tzv. zvláštní jednotky.

Způsobilost k právním úkonům

V běžném životě samozřejmě nejsme jenom pasivními účastníky a tak se dostáváme k dalšímu klíčovému pojmu – způsobilosti k právním úkonům.

Nejprve bychom si ale měli ujasnit, co je to vlastně právní úkon. Jde o nějakou činnost – uvědomělý projev vůle, ze kterého vyplývají nějaké právní důsledky. Právním úkonem je například uzavření jakékoliv smlouvy, uzavření manželství atd.

Fyzické osoby

Představme si nějaké malé dítě – nemluvně... Říkejme mu třeba Pepa. Už jsme si ujasnili, že má právní subjektivitu. Může tedy např. vlastnit nějaký majetek. Může ale s tímto majetkem také nakládat?

No nemluvně asi těžko...

Pepa nám za čas povyroste a řekněme, že je mu 7. Může např. uzavřít smlouvu?

Možná se budete divit, ale může. Pokud nám Pepa půjde do pekařství a bude mít u sebe peníze, paní prodavačka mu klidně prodá něco k svačině. Pokud by si ale Pepa chtěl koupit např. ve vedlejší obchodě nový počítač, asi by mu ho neprodali... I když by u sebe měl dostatek peněz...

Takto bychom mohli Pepu nechat postupně vyrůstat až do 18 let, kdy má člověk způsobilost k právním úkonům plnou. Na rozdíl od právní subjektivity však může člověk o svoji způsobilost k právním úkonům přijít – respektive být jí zbaven soudem např. pro vážnou duševní poruchu.

Shrnutí

Fyzické osoby mají tedy plnou způsobilost k právním úkonům tehdy, pokud jsou dospělé a nebyly jí zbaveny soudem. Osoby mladší 18 let mají způsobilost k právním úkonům přiměřenou svému věku a vyspělosti. (ve sporných případech rozhoduje soud...)

Právnícké osoby

Právnícké osoby získávají způsobilost k právním úkonům svým vznikem, ale vzhledem k tomu, že jsou vlastně „virtuální“, mohou za ně přímo jednat jenom oprávněné osoby fyzické.

Třeba za středisko by asi těžko mohli jednat najednou všichni jeho členové a tak máme zvoleného vůdce střediska, který za ně jednat může. Tomuto zástupci říkáme „**statutární orgán**“.

Statutární orgán

Zjednodušeně řečeno jde o fyzickou osobu (skupinu osob), která může jednat jménem právnícké osoby, kterou zastupuje. Kdo to je (jaká funkce, ne jmenovitě) stanoví zákon, nebo vnitřní předpisy dané právnícké osoby (např. Stanovy Junáka).

Např. u s.r.o. je to jednatel, u nadace správní rada atd. Podrobněji se podíváme na Junák...

Situace v Junáku

Aby to nebylo úplně jednoduché, v Junáku se funkce nazývají rozličně podle toho, na jaké úrovni hierarchie se daná jednotka nachází. Statutárním orgánem Junáka je **starosta**, u KRJ a ORJ nazýváme šéfa **předsedou** a u středisek jde o **vůdce střediska**.

Statutární orgán je ten, kdo může činit za právnickou osobu veškeré právnické úkony. Ale právnické úkony mohou činit i další členové/pracovníci dané právnické osoby, pokud k tomu mají oprávnění v rámci vnitřních předpisů, nebo je to obvyklé vzhledem k jejich pozici a pracovnímu zařazení.

Může Pepa uzavřít smlouvu za středisko?

Vraťme se k našemu Pepovi. Stalo se z něj vlče, je mu 9, je na výpravě a vedoucí ho poslal do krámu, aby koupil rohlíky k snídani. Ač si to Pepa vůbec neuvědomuje, uzavřel v obchodě kupní smlouvu jménem střediska, do kterého patří oddíl, se kterým je na výpravě...

Je tedy jasné, že třeba Pepa může koupit jídlo na výpravě, vedoucí oddílu může pronajmout klubovnu, ve které na výpravě s dětmi spí atd. Složitější je ale situace např. u pronájmu louky, na které chce vedoucí s oddílem tábořit. V Junáku nemáme stanoveno, co přesně může a nemůže např. vedoucí oddílu a tak je úprava závislá na daném středisku. Např. nájemní smlouvu na tábořiště by raději měl podepsat vůdce střediska.

A co když tam ten vůdce střediska nemůže přijít osobně a jeho zástupce taky nemá čas? To to opravdu nemůže podepsat ten vedoucí oddílu?

Tak pokud z toho nebude nikdo dělat problém, tak může. Ale pokud by se našel žalobce (např. středisku by vznikla škoda a vymáhala ji po vedoucím oddílu), rozhodoval by v dané věci soud.

Jde to ale ošetřit tzv. **zastoupením**.

Zastoupení

Zastoupení spočívá v tom, že zástupce je oprávněn jednat jménem zastoupeného a práva a povinnosti vyplývající z tohoto jednání vznikají přímo zastoupenému.

Zastoupení vzniká na základě zákona, rozhodnutím správního orgánu (soudu), nebo na základě **plné moci**. Zástupce je povinen jednat osobně a dalšího zástupce si může ustanovit (substituční plná moc), jen jestliže to právní předpis stanovuje nebo je to dohodnuto se zastoupeným.

Zákonné zastoupení je nutné v případě, kdy fyzická osoba není způsobilá k právním úkonům. (z důvodu nezletilosti, nebo pro zbavení této způsobilosti soudem) Zástupce stanovuje zákon či soud. V případě nezletilosti jde o rodiče, event. poručníka, osvojitele... V případě zbavení způsobilosti k právním úkonům soudem rozhoduje o přidělení opatrovníka jen soud.

Zastoupení na základě plné moci vzniká vznikem této plné moci. Plná moc může být buď generální (opravňuje ke všem právním úkonům), nebo se vztahovat jenom k jednomu právnímu úkonu. Zástupcem může být ustanovena jak

fyzická, tak právnická osoba (jejím jménem jedná samozřejmě statutár). Plná moc nemusí mít vždy písemnou podobu. Písemná forma je nutná pouze pro úkony, které jsou prováděny písemně.

Zástupce jedná na základě plné moci svým jménem a připomeňme, že následky tohoto jednání nese zastoupený, pokud zástupce plnou moc nepřekročil.

Občanskoprávní a trestněprávní odpovědnost

Právo můžeme rozdělit na právo veřejné a soukromé.

Pro veřejné právo je charakteristické, že si jednotlivé subjekty nejsou rovny. Zjednodušeně můžeme říci, že na jedné straně je stát a na druhé my. Do veřejného práva patří např. právo ústavní, trestní, právo na sociální zabezpečení...

U soukromého práva jsou si naopak všechny subjekty rovny a to i před soudem.

Rozdíl mezi veřejným a soukromým právem se týká také postihů za jeho porušení. U veřejného chrání své zájmy stát, u soukromého platí „kde není žalobce, není ani soudce“.

Na toto rozdělení práva nám v podstatě navazují dva druhy odpovědnosti, které jsou nadpisem této části... Rozdíl mezi nimi si ukážeme na příkladu ze života:

Představme si nějakou docela běžnou dopravní nehodu dvou aut. Trestněprávní odpovědnost toho, který nehodu zavinil, je odpovědnost, kterou nese vůči společnosti za to, že nedodržel dopravní předpisy. Za to pak bude potrestán. Možná jen pokutou, možná zákazem činnosti (řízení motorového vozidla), možná, pokud někomu třeba vážně ublížil na zdraví, zavřou ho i do vězení.

Občanskoprávní odpovědnost je pak odpovědnost za škodu a za případnou újmu na zdraví, kterou dotyčný člověk způsobil. Pokud rozbil při nehodě okno auta, musí zaplatit opravu. Ona to za něj asi zaplatí pojišťovna, protože zákon mu ukládá aby se na škodu způsobenou provozem auta pojistil. Ale pokud neřídil auto, ale jízdní kolo (a pojištěný nebyl), pak bude muset sáhnout do vlastní peněženky.

Nyní se tedy podívejme na každou z odpovědností zvlášť:

Občanskoprávní odpovědnost

Občanskoprávní odpovědnost je soukromoprávní odpovědnost vůči jiným fyzickým či právnickým osobám při poškození jejich osobních zájmů. Pro naše potřeby jde především o odpovědnost za škodu.

Občanskoprávní odpovědnost popisuje především zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník v platném znění.

Odpovědnost za škodu

Předpoklady odpovědnosti za škodu jsou:

- porušení právní povinnosti (protiprávní úkon) nebo událost vyvolávající škodu,
- škoda

- příčinná souvislost mezi prvními dvěma body,
- někdy i zavinění

Škodou rozumíme majetkovou újmu vyčíslitelnou v penězích, která **zahrnuje** jednak **škodu skutečnou** a poté také tzv. **ušlý zisk**.

Nejdůležitější je obecná úprava odpovědnosti za škodu, se kterou se také nejčastěji setkáme v naší skautské praxi: **každý je odpovědný za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti**

Porušení právní povinnosti, škodu a příčinnou souvislost mezi nimi musí prokázat ten, komu byla škoda způsobena. Naopak zavinění škůdce se předpokládá a je na něm, aby prokázal, že škoda byla způsobena úplně nebo částečně bez jeho zavinění.

Půjčili jsme si od někoho dataprojektor, čímž mezi námi vznikl právní vztah. Pokud ten projektor poškodíme či zničíme, jsme za vzniklou škodu odpovědní.

Obecná úprava se použije vždy, pokud není k dispozici úprava zvláštní – tou může být např. **odpovědnost za škodu u osob mladších 18 let**.

Odpovědnost za škodu u osob mladších 18 let

Podle občanského zákoníku odpovídá nezletilá osoba za škodu, kterou způsobila, je-li schopna ovládnout své jednání (vůli) a posoudit následky svého jednání (je si jich vědoma). (Musí být splněny obě složky zároveň!)

Zároveň s nezletilou osobou je ale zodpovědná i osoba, která nad ní měla vykonávat dohled!

Záleží tedy na posouzení volní a rozpoznávací schopnosti nezletilé osoby a náležitého dohledu.

Pokud pošleme vlčata během schůzky na ulici, aby si tam sama zahrála fotbal a oni během toho rozbijí okno, zanedbali jsme tím povinný dohled a jsme odpovědní za vzniklou škodu. Pokud si ale půjdou sami od sebe hrát na ulici např. čtrnáctiletí skauti, budou za případnou škodu odpovědní oni.

A jak je to v Junáku?

Například čtrnáctiletý skaut asi bude odpovědný za ztrátu jemu svěřeného stanu, naproti tomu nebude stejný skaut odpovědný za škodu způsobenou manipulací třeba s motorovou pilou svěřenou mu vůdcem .

Při způsobení škody bude poškozený vymáhat náhradu škody po organizaci, tj. po středisku, jehož je skaut-škůdce členem a zřejmě i po rodičích tohoto dítěte. Středisko bude zase vymáhat škodu po tom, kdo měl vykonávat náležitý dohled a ten se bude snažit prokázat, že ho zanedbal (pokud to prokáže, odpovědnosti se zprostí).

Trestněprávní odpovědnost

Trestněprávní odpovědnost se týká trestných činů. Nejprve si tedy musíme ujasnit, co je to vlastně ten trestný čin.

Trestný čin

Jde o nejzávažnější porušení práva, tedy o ohrožení zájmů chráněných společností (státem). O trestných činech a trestech za ně se dočteme v zákoně č. 140/1961 Sb., **trestní zákon** v platném znění. Jsou v něm vypsány všechny druhy trestných činů včetně jejich znaků (skutkové podstaty) a také jsou zde zapsány možné tresty.

A jaké tresty tam jsou?

Asi nejznámějším z nich je trest odnětí svobody, dále jsou zde ale také pokuty, zabavení věci, zákaz činnosti, veřejně prospěšné práce atd.

Trest lze také udělit podmíněně či nepodmíněně. Nepodmíněný trest musí pachatel vykonat, v případě podmíněného trestu je nejprve po danou dobu sledováno jeho chování a pokud podmínku neporuší, samotnému trestu se vyhne.

Všechny trestné činy jsou také zapisovány do rejstříku trestů. A člověk se záznamem v rejstříku trestů nemůže např. vykonávat některá povolání, legálně držet střelnou zbraň atd.

Trestní zákon říká, že **stupeň nebezpečnosti trestného činu** pro společnost musí být **vyšší než nepatrný** a u mladistvých, pak vyšší než malý.

Trestný je naopak nejenom provedený trestný čin, ale i pokus o něj. U některých nejzávažnějších trestných činů je trestná dokonce i jen jejich příprava!

Zákonné podmínky trestní odpovědnosti

Trestně odpovědná může být podle našeho právního řádu pouze **fyzická osoba**, tudíž třeba středisko jako právnická osoba nemůže být odpovědná za trestný čin. (Například za zpronevěru by mohl odpovídat třeba hospodář nebo jiná fyzická osoba, ale nikdy ne středisko.)

Dále musí být splněny také následující podmínky:

- **osobě musí být alespoň 15 let.** Mezi 15. a 18. rokem mluvíme o tzv. osobě mladistvé, pro kterou platí snížená trestní odpovědnost (dostává nižší tresty a nebezpečnost trestného činu musí být vyšší než malá). Od 18 let má poté člověk trestní odpovědnost plnou.
- **Osoba musí být v době spáchání trestního činu přičetná.** Tj. osoby, které např. pro duševní poruchu nebyly schopné posoudit nebezpečnost svého jednání, trestně odpovědné nejsou. Výjimkou je situace, kdy se člověk dostane do takového stavu úmyslně či z nedbalosti. (např. se opije)
- **Příčinná souvislost** – musí být přímá souvislost mezi jednáním (event. nejednáním) pachatele a následkem – trestným činem.
- U většiny trestných činů je také podmínkou **úmysl pachatele**. Pouze u některých trestných činů je možné i tzv. **nedbalostní zavinění**. (Tím nemusí být jenom nějaké konání, ale třeba i opomenutí povinnosti. – např. neposkytnutí první pomoci)
- nejsou zde **okolnosti vylučující protiprávnost**

Okolnosti vylučující protiprávnost

Existují dva druhy mimořádných situací, při kterých není jinak trestné jednání trestným činem.

První z nich je **krajní nouze**. Jde o jednání na odvrácení přímo hrozícího vážného nebezpečí (životu, zdraví, svobodě, majetku...), ale tento čin nesmí mít zřejmě těžší následek než ten, který hrozil.

Např. při požáru není trestné poškození cizí věci (ačkoliv jinak naplňujeme skutkovou podstatu trestného činu poškození cizí věci), pokud byla použita k hašení. Důležitá je ale přiměřenost!

Podmínky:

- existuje vážné nebezpečí, které přímo hrozí
- nebezpečí nelze odvrátit jinak

- způsobený následek nesmí být zjevně větší, než ten, který hrozil

Druhou situací je **nutná obrana** – někdo odvrací svým jednáním (jinak trestným) zájem chráněný trestním zákonem (tím je opět zejména život, zdraví, svoboda, majetek). Nesmí jít o obranu zjevně nepřiměřenou útoku, ale může být razantnější, aby útok spolehlivě odvrátila. Na rozdíl od krajní nouze zde není podmínka neexistence jiné možnosti odvrácení útoku.

Např. při napadení nemusíme utéct, ale můžeme útok fyzicky odvrátit a to i větší silou, než jaká byla použita k útoku.

Přestupky

Jak už bylo řečeno, ne každé porušení zákonů je trestným činem. Např. při porušení zákona o ochraně přírody a krajiny trestný čin nespácháme, ale stejně budeme potrestáni. Jedná se totiž o tzv. přestupek.

Jde o méně závažné jednání, než trestný čin, i když občas si jsou skutkové podstaty (tj. to, co dotyčný udělal) docela podobné. Rozdíl je v míře nebezpečnosti.

Přestupky najdeme v přestupkovém zákoně (zákon č.200/1990 Sb., o přestupcích v platném znění) nebo jiném zákoně, kde je za přestupek označen (třeba zákon o ochraně přírody a krajiny).

Asi každý z nás občas nějaký přestupek spáchá – např. přecházení na červenou či mimo přechod atp.

Přestupku se stejně jako trestného činu může dopustit jenom fyzická osoba. U trestných činů je většinou potřeba úmysl a pouze některé jsou i nedbalostní, ale u přestupků je to právě naopak! U většiny z nich je i možnost nedbalostního zavinění.

Projednat přestupek a uložit sankci, kterou může být napomenutí, pokuta, zákaz činnosti a propadnutí věci, mohou pouze **orgány, kterým to dovoluje zákon**. Typicky se setkáváme s policií státní i městskou (obecní), obecními úřady, krajskými úřady, hygienickou stanicí nebo třeba se stráží přírody.

S přihlédnutím k naší činnosti bude v přestupkovém řízení ukládána nejčastěji asi pokuta a to většinou v **blokovém řízení**. Zákon (č. 200/1990 Sb., o přestupcích) stanovuje pro blokové řízení několik pravidel:

- V blokovém řízení lze uložit pokutu **do 1.000,- Kč**, pokud zákon nestanoví vyšší.
- Blokovou pokutu lze uložit, je-li přestupek spolehlivě **zjištěn** a pokud **nepostačuje domluva** a obviněný je ochoten ji zaplatit.
- Proti uložení pokuty v blokovém řízení se **nelze odvolat**. Pokud jsme tedy už jednou s pokutou souhlasili nebo jsme ji i zaplatili, nemůžeme se proti této blokové pokutě dodatečně odvolávat.
- Máme-li pocit, že jsme se něčím neprovinili, můžeme zaplacení blokové pokuty odmítnout. Tehdy proběhne běžné správní řízení, které písemně rozhodne o naší vině či nevině. Pokuty ukládané ve správním řízení však mohou být vyšší. Proti prvoinstančnímu rozhodnutí se můžeme odvolat k odvolacímu (nadřízenému) správnímu orgánu. Při nespokojenosti s rozhodnutím tohoto odvolacího orgánu se můžete obrátit na soud.
- Pokutu může vybírat orgán, který je oprávněn vést projednávání přestupků. Pro nás to bude nejčastěji třeba policie nebo stráž přírody. **Pověřené osoby** jsou povinny se prokázat například služebním odznakem, průkazem, uniformou apod.
- Nemůžeme-li zaplatit pokutu na místě (ale souhlasíme s blokovou pokutou), dostaneme **blok na pokutu na místě nezaplacenou**. Na tomto bloku najdeme i poučení o způsobu zaplacení pokuty, o lhůtě její splatnosti a o následcích nezaplacení pokuty.

Jak je možné, že vedoucí na táboře vždycky hrozí, že když neuklidíme nepořádek v kuchyni, přijde hygiena a dostaneme pokutu?

Možné to je, ale nepůjde o přestupek, ale o jiný správní delikt. Právníkové osoby mohou dostat pokutu v tzv. správním řízení např. od finančního úřadu, hygienické stanice, NKÚ atd.

Právo a oddíl

Při naší běžné skautské činnosti se setkáváme v podstatě neustále s rozličnými právními normami a měli bychom si ujasnit, které z nich se nás nejvíce týkají...

Součástí skautské metody je výchova dětí v přírodě a tak se zcela jistě setkáváme s normami týkajícími se ochrany přírody.

Ochrana přírody

V této oblasti jsou pro nás nejvýznamnější 2 zákony – zákon o ochraně přírody a krajiny a zákon o lesích.

Zákon o ochraně přírody a krajiny

Tento zákon nám definuje významné krajinné prvky a upravuje jejich ochranu a jejich narušení.

Takovýmto narušením může být např. i skautský tábor. Dále nám tento zákon definuje různé stupně ochrany přírody a upravuje chování v nich. Právě zde nalezneme definici různých druhů chráněných území – např. CHKO, NP, Přírodní památka, Národní přírodní památka atd. Pro řadu činností např. v CHKO je potřeba povolení orgánu ochrany přírody. Další pravidla pro pobyt v těchto územích dále nalezneme v jejich návštěvních řádech.

Dále se zákon zabývá zvláště chráněnými druhy organismů a také **stráží přírody**.

Pro naši činnost jsou důležité také **orgány ochrany přírody** - jde o obecní úřady a úřady obcí s rozšířenou působností.

Lesní zákon

Lesní zákon nám upravuje pravidla obecného užívání lesů. Praví, že každý má právo do lesa volně vstupovat a pohybovat se v něm a sbírat pro svou potřebu lesní plody a volně ležící klest. (Vstup do lesa ale může být omezen příslušným úřadem např. z důvodu očkování či polomového nebezpečí. Omezen je také vstup do lesů, kde probíhá vojenské cvičení – např. Vojenský újezd Brdy.)

Nikdo, kdo se pohybuje v lese, nesmí rušit volně žijící zvěř, poškozovat porost atp. V lese nelze volně tábořit či pořádat hromadné akce! (pokud situaci neupravuje přímo zákon, je nutné se předem domluvit s majitelem lesa)

V tomto zákoně také nalezneme známé ustanovení o tom, že v lese a do 50 metrů od něj nelze rozdělávat a udržovat otevřené ohně. Výjimku tvoří ohně na vyhrazeném místě (veřejném ohništi) nebo s povolením majitele lesa.

Otázka k zamyšlení: Porušujete v oddíle některá z ustanovení těchto zákonů? A pokud ano – PROČ?

Další právní normy významně se vztahující na naši činnost

Hygiena

V této oblasti se na nás vztahují zejména:

- zákon č. 258/2000 Sb. v platném znění, o ochraně veřejného zdraví,
- vyhláška MZ ČR 106/2001 Sb. v platném znění, o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti,
- vyhláška MZ ČR 107/2001, o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných.

V zákoně o ochraně veřejného zdraví nalezneme pro nás stěžejní definici **zotavovací akce**. Pod toto označení spadají všechny akce delší než 5 dnů s více než 30 účastníky do 15 let. Do této kategorie tedy spadá i část táborů pořádaných Junákem. Na zotavovací akce se vztahuje více nařízení než na akce ostatní.

Zákon je také zásadní v tom, že vykládá spoustu pojmů (pitná voda, karanténní opatření, izolace...), jejichž znalost je pro pořádání zotavovací akce nezbytná. Najdeme je především v úvodních ustanoveních tohoto zákona.

Další naprosto nezbytnou je znalost **vyhlášky o hygienických požadavcích na zotavovací akce** pro děti, která doplňuje výše uvedený zákon. Myslím si, že není od věci jí spolu se zákonem na takové akci mít s sebou. Tato vyhláška stanovuje **hygienické podmínky pro zotavovací akce** a to v mnoha směrech. Zejména se jedná o požadavky na táborové stavby (kuchyně, záchody, umývárny), přípravu jídla a stravování, ubytování, osvětlení, zásobování vodou, nakládání s odpady.

Hospodaření

Vztahuje se na nás samozřejmě zákon č. 563/1991 Sb. o účetnictví a dále také zákony týkající se daní + všechny prováděcí předpisy a vyhlášky.

V zákoně o účetnictví nalezneme kritéria pro vedení podvojného účetnictví a daňové evidence, náležitosti týkající se dokladů, inventarizací atd.

Archivace a skartace

Zákon č. 97/1974 Sb., o archivnictví nám spolu s jeho prováděcí vyhláškou MV ČR uděluje povinnost archivovat veškerou střediskovou poštu a bez oznámení ji nesmíme zničit.

Ochrana osobních údajů

Tato oblast se nás týká víc, než by se mohlo na první pohled zdát!

zákoně č. 101/2000 Sb. v platném znění, **o ochraně osobních údajů**. Tento zákon upravuje ochranu osobních údajů, práva a povinnosti při jejich zpracování a zřizuje také **Úřad pro ochranu osobních údajů**. Poměrně zásadní, ale často nejasné, je vymezení pojmů.

Osobním údajem je informace týkající se určitého subjektu údajů a to zejména číslem, kódem nebo více specifickými prvky. Pochopitelněji řečeno to znamená, že osobní je takový údaj, pomocí něž můžeme **určit osobu jako jednotlivce**. Tj. jde např. o rodné číslo, ale ne o křestní jméno.

Zákon dále vymezuje tzv. **citlivé údaje**. Citlivým údajem je osobní údaj, který vypovídá o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, členství v politických stranách nebo odborech, o zdravotním stavu, sexuální orientaci či náboženském přesvědčení.

Dalším pro nás důležitým pojmem je **zpracování osobních údajů**, což je vlastně úplně vše, co se dá s takovými údaji podniknout. Tedy operace nebo soustavy operací, které správce nebo zpracovatel systematicky provádějí s osobními údaji. **Správce** je každý subjekt, který určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů, provádí zpracování osobních údajů a odpovídá za něj.

Správce je povinen:

- zpracovávat pouze pravdivé a přesné údaje
- shromažďovat osobní údaje pouze ke stanovenému účelu
- uchovávat osobní údaje pouze na nezbytnou dobu
- zpracovávat osobní údaje pouze v souladu s účelem, k němuž jsou shromážděny
- mít pokud možno souhlas subjektu údajů ke zpracování jeho osobních údajů
- zabezpečit osobní údaje tak, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k nim či k jejich dalšímu zpracování, změně, zničení...

Z toho vyplývá, že nemůžeme mít v klubovně např. osobní údaje členů, kteří k nám chodili kdysi dávno, jak to mají ve zvyku jistí „old“-vedoucí!

Práva dětí, lidská práva

Listina základních lidských práv a svobod

Lidská práva jsou definována v **Listině základních lidských práv a svobod**. Nalezneme zde vyjmenovaná všechna základní lidská práva počínaje definicí **každý je způsobilý mít práva**.

Příklady ustanovení:

- Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.
- Nikdo nesmí být zbaven života. Trest smrti se nepřipouští.
- Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.
- Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života.
- Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny. Cenzura je nepřípustná.
- Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.
- Právo pokojně se shromažďovat je zaručeno.
- Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.
- ...

Úmluva o právech dítěte

Tato úmluva stanovuje práva dětí a státům, které ji ratifikovali, stanovuje určité povinnosti. Část z těchto práv dětí je analogická k právům v Listině, ale část z nich je zde navíc.

Např.:

- Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, se zavazují respektovat a zabezpečit práva stanovená touto úmluvou každému dítěti nacházejícímu se pod jejich jurisdikcí bez jakékoli diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu, majetku, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti, rodu a jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů nebo zákonných zástupců.
- Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.
- Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna opatření nezbytná k tomu, aby kázeň ve škole byla zajišťována způsobem slučitelným s lidskou důstojností dítěte a v souladu s touto úmluvou.
- ...

Jak Listina, tak Úmluva mluví v mnoha bodech poměrně obecně, nebo jsou odkazy na zákony daného státu. Také u nás máme řadu zákonů zabývajících se např. diskriminací, nebo právy dětí.

Pro nás může být užitečný ještě Zákon o rodině, který ve své druhé části ošetřuje výchovu dětí včetně poručnictví, osvojení atd. – i nám se může stát, že se dostaneme do porozvodových tahanic o dítě.

Organizace zabývající se ochranou těchto práv

Ochranou těchto práv, respektive alespoň upozorňováním na jejich porušování, se zabývá řada mezinárodních organizací.

Ohledně lidských práv je asi nejznámější organizace **Amnesty International**. Ta vznikla již v roce 1961 a má svá 3 centra i u nás a informace naleznete např. na <http://www.amnesty.cz/>. U nás působí např. ještě **Liga lidských práv**.

Právy dětí se zabývá na mezinárodní úrovni hlavně **UNICEF** (Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci při OSN).

Děti bychom měli na jejich práva upozorňovat a také je upozornit na možnosti, kam se při problémech obrátit. (Linky bezpečí, policie, Bílý kruh bezpečí...). Informace lze snadno nalézt např. na <http://www.detskaprava.cz/>